

Tartalom

Bevezetés	13
1. Általános kérdések	19
Ki tekinthető kétnyelvűnek?	21
A kétnyelvűség különböző típusai	22
Mi a különbség a kétnyelvűség és a többnyelvűség között?	24
A gyermekkori két- és többnyelvű helyzetek sokfélesége	25
Mennyire gyakori a két- és többnyelvűség?	26
Hogyan válik valaki kétnyelvűvé gyermekkorban?	27
Milyen tényezőktől függ a kétnyelvűvé válás sikere és sebessége?	28
Milyen előnyei lehetnek a két- és többnyelvűségnek a gyermekem számára?	29
Kétnyelvű középiskolások a kétnyelvűség előnyeiről és hátrányairól	31
Minden esetben pozitív hatása van a kétnyelvűségnek a gondolkodásra?	33
Miért tartották régebben károsnak a gyermekkori kétnyelvűséget?	34
Valóban lehetnek hátrányai a gyermekkori kétnyelvűségnek?	36
Van olyan egészséges kétnyelvű gyermek, aki egyik nyelven sem tud igazán?	38
Mi a különbség a nyelvtanulás és a nyelvelsajátítás között?	39
Nyelvelsajátítás vagy nyelvtanulás?	41
A gyerekek vagy a felnőttek jobb „nyelvtanulók”?	41
Létezik-e nyelvérzék?	44
Lehet-e valakinek mindkét nyelvében akcentusa?	46
Miért fontos, hogy a gyermek rendszeresen használja a nyelveket?	49
Miért olyan nehéz hosszú távon fenntartani a két- és többnyelvűséget?	50
Hány évesnek kell lennie egy gyermeknek ahhoz,	
hogy egy új nyelvvel találkozáskor ne felejtse el az első nyelvét?	52
Melyik nyelvükön gondolkodnak, álmodnak és számolnak a kétnyelvűek?	54
Melyik nyelvükön fejezik ki érzelmeiket a kétnyelvűek?	56
Megváltozik-e a kétnyelvű személyisége, ha nyelvet vált?	58
Maximum hány nyelvet képes valaki elsajátítani?	60
Milyen szerepe van a televíziónak a gyermeki kétnyelvűség	
kialakításában és fenntartásában?	61
Miért fontos egy nyelv presztízse?	63
Szülői beszámolók a nyelvhasználat és a presztízs kapcsolatáról	65
A kisebbségi lét kényszerei a nyelvhasználatban, és annak tanulságai	66

Melyik nyelv a két- vagy többnyelvű gyermek anyanyelve?	68
Az agynak mely részei vesznek részt a nyelvvel kapcsolatos folyamatokban?	70
Mit tudunk a kétnyelvűek agyi szerveződéséről?	72
2. Nyelvi fejlődés	75
Hogyan történik a gyermeki nyelvelsajátítás?	77
Hogyan történik a nyelvelsajátítás, ha a gyermek születése óta két nyelvet hall?	84
Milyen a tipikus nyelvfejlődési minta háromnyelvűség esetén?	87
Van-e különbség a lányok és a fiúk kétnyelvűségének kialakulásában?	91
Mit és hogyan javítsak a gyermekem beszédében?	92
Mi a jobb, ha a gyermek egyszerre sajátítja el a két nyelvet, vagy ha inkább egyiket a másik után?	93
Az a gyermek, aki a születésétől fogva két nyelvet sajátít el, később kezd el beszélni, mint az egynyelvű?	96
Átlagos körülmények között elég beszédet hall egy kisbaba ahhoz, hogy mindkét nyelve fejlődni tudjon?	97
Nincsenek hátrányban a kétnyelvűek a nyelvelsajátítás későbbi szakaszaiban?	97
Milyen életkorban veszi észre a gyermek, hogy két vagy több nyelvet beszél?	100
Miért nem hajlandó a kétnyelvű kisgyermek a szokásostól eltérő nyelvet használni a beszédpartnerével?	103
Egyformán jól fogja a gyermekem beszélni az egyes nyelveket?	105
Probléma-e, ha a gyermek „keveri” a nyelveket?	108
A kódváltás okai	110
Mit tehetek annak érdekében, hogy a gyermekem kevesebbet „keverje” a nyelveket?	112
Hogyan reagál rá, amikor a gyermeke „keveri” a nyelveket?	116
Mit gondolnak a „nyelvkeverésről” a második generációs, kétnyelvű fiatalok?	117
Melyek a két- és többnyelvű gyerekek és fiatalok beszédének fő jellegzetességei?	119
Felnőtt két- és többnyelvű testvérek gondolatai a magyar nyelvhasználattal kapcsolatban	126

3. Nyelvhasználat a családban	131
Milyen családi elrendezések következtében alakulhat ki a gyermek két- vagy többnyelvűsége?	133
Szükség van-e valamilyen családi stratégiára a két- vagy többnyelvű gyermek nevelése során?	134
Létezik-e Önöknél valamilyen stratégia a családi nyelvhasználattal kapcsolatban?	135
Milyen családi stratégiák léteznek a kétnyelvűség kialakítására?	137
Külföldön élő magyarok vagyunk.	
Hogyan válik gyermekünk kétnyelvűvé?	139
Előfordulhat, hogy a külföldön élő magyar szülők gyermeke nem tud magyarul?	140
Különböző nyelvet beszélünk.	
Hogyan válik a gyermekünk kétnyelvűvé?	142
Mire kell figyelni, ha a szülők különböző nyelvűek?	146
Hogyan támogathatja a környezet nyelvét beszélő szülő a kisebbségi nyelvet beszélő társát?	148
Előnyös-e, ha a különböző nyelvű szülők kölcsönösen beszélnek egymás nyelvét?	149
Mit tehetek, ha a társam nem szeretné, hogy a jelenlétében az én nyelvemet beszéljem a gyermekkel?	151
Érvek a saját nyelv használata mellett	152
Mit jelent a választott (mesterséges) kétnyelvűség?	153
Mire kell figyelni annak a szülőnek, aki kizárólag egy tanult idegen nyelven neveli a gyermekét?	154
Nekivágjak-e a kétnyelvű nevelésnek akkor is, ha még nem beszélem igazán jól azt a nyelvet, amit a gyermekkel használni szeretnék?	156
Sikeres lehetek-e, ha a magyar mellett egy számomra kedves idegen nyelvet is használok a gyermekemmel?	157
Mit jelent az „idő és hely” stratégia a kétnyelvű nevelésben?	159
Mit jelent a „kevertnyelvű” stratégia?	161
Milyen családi elrendezések következtében alakulhat ki a gyermek háromnyelvűsége?	162
Milyen kihívásokkal kell szembenézni a háromnyelvű nevelés során?	165
Az a gyermek, aki háromnyelvű környezetben nő fel, biztosan beszélni fogja mindhárom nyelvet?	166

Hogyan változik az életkorral a gyermek viszonyulása a saját háromnyelvűségéhez?	167
A partneremmel egy olyan nyelvet beszélünk egymással, amit a gyermeknevelésben nem használunk. Nem árt ez a gyermeknek?	171
Mire érdemes figyelni a kétnyelvű szülőnek?	172
Elegendő-e, ha a gyermek csak otthon használja az egyik nyelvet?	173
Előfordulhatnak-e a szülők számára nehéz helyzetek a két- vagy többnyelvű nevelés során?	174
Gondolatok a szülők nyelvi hiányosságairól és hibáiról	177
Előfordultak-e valaha nézeteltérések, esetleg konfliktusok a családban (a gyerekekkel vagy a partnerrel) a nyelvhasználat miatt?	179
Hátráltatja-e a gyermeket az otthon beszélt nyelv abban, hogy a környezet nyelvét jól megtanulja?	182
Külföldre költöztünk. Segítséget jelentene-e a gyermekemnek, ha otthon is az új ország nyelvét használnánk?	182
Az apa vagy az anya fontosabb a gyermek nyelvi fejlődése szempontjából?	185
Másként beszélnek-e a gyermekkel az anyák, mint az apák?	186
Szükséges-e a nagyszülők egyetértése gyermekünk két- vagy többnyelvűségének kialakításához?	188
Hogyan fogadta a tágabb rokonság a gyermek kétnyelvűségét? Milyen véleménynek adtak hangot pl. a nagyszülők?	189
Mi a nagyszülők szerepe a két- vagy többnyelvű unokáik életében?	192
Van-e kapcsolat a születési sorrend és a családi nyelv ismeretének szintje között?	194
Mi okozhatja a különbséget a testvérek nyelvtudásában?	195
A testvérek egymás közötti nyelvhasználata a szakirodalom tükrében	197
Mit tehetsz, ha a gyerekeim nem akarnak egymás között a családi nyelven beszélni?	199
Mit tehetsz, ha a gyermekem nem hajlandó használni az egyik családi nyelvet?	201
A nyelv visszautasításáról a pszichológus szemével	204
Előfordult-e, hogy gyermekei hosszabb-rövidebb ideig nem voltak hajlandóak megszólalni egyik vagy másik nyelven?	205
Mit tegyél, ha a gyermekem nem hajlandó az én nyelvemen válaszolni a kérdéseimre?	206
Hogyan tudnám a kamasz gyermekemet a családi nyelv házon kívüli használatára rávenni?	207

Befolyásolja-e a gyermek kétnyelvűségét	
a szülők idegen nyelvekhez való hozzáállása?	208
Voltak-e valaha bármilyen félelmei vagy negatív érzései	
gyermekei két- vagy többnyelvű fejlődésével kapcsolatban?	210
Milyen nyelvet használják a gyermekemmel,	
ha a többségi nyelv beszélői is jelen vannak?	212
Tanácsok a mindennapokra	215
Mennyire fontos a következetesség a nyelvi nevelés során?	216
Nem káros a gyermekünkre nézve,	
ha változtatunk a családi nyelvhasználatunkon?	218
Példák a családi nyelvhasználat megváltoztatására	221
Változott-e Önöknél a családi nyelvhasználat az évek folyamán?	223
A kétnyelvű gyermek automatikusan kétkultúrájú is?	225
Hogyan ismerkedhet meg a gyermek szülei kulturális örökségével?	226
A magyar kulturális gyökerek megőrzésének	
leggyakrabban említett módjai külföldön élő magyarok körében	229
Mi jellemzi a kétkultúrájú egyént?	229
Milyen előnyökkel és milyen nehézségekkel jár	
a kettős vagy többes kulturális kötődés?	231
Kamaszok és fiatal felnőttek gondolatai a kettős és többes kötődésről	234
Felmerült-e valaha az identitás (különösen a nemzeti identitás) kérdése	
a kétnyelvű nevelés során? Ha igen, milyen megnyilvánulásai voltak	
ezzel kapcsolatban a gyermekeinek?	236
Hazaköltöttünk külföldről.	
Mit tegyünk, hogy gyermekünk ne felejtse el a nyelvet?	240
Milyen előnyei lehetnek	
a gyermekkori kétnyelvűségnek a szülő számára?	240
A gyermekemnek nem sikerült átadnom a saját nyelvemet.	
Van még egy esélyem az unokámmal?	242
Használhatok-e két nyelvet is a gyermekkel?	243
Használjuk-e tolmácsnak gyermekünket?	244
Kétnyelvű középiskolások véleménye a tolmácsolásról	246
Mi okozza Önnek a legnagyobb örömet	
a két- vagy többnyelvű nevelés során?	247
Mi okozza Önnek a legnagyobb nehézséget	
a két- vagy többnyelvű nevelés során?	249
Tények a két- és többnyelvű gyermeknevelésről	252

4. Oktatás	253
Miért nem szólal meg a gyermekem az óvodában az intézmény nyelvéen?	255
Hogyan zajlik egy óvodás/kisiskolás nyelvi beilleszkedése idegen nyelvű környezetben?	259
Miért fontos, hogy a kétnyelvű gyermek mindkét nyelve tannyelvként jelenjen meg az oktatás során?	260
Milyen nyelvi szempontokra figyeljünk az iskolaválasztásnál?	265
A kétnyelvű oktatás különböző típusai	267
Kétnyelvű oktatás Magyarországon	271
Milyen iskolába járassam a gyermekemet, ha egyik külföldi országból a másikba költözünk?	273
Létezik-e egy olyan életkor, amely után a tannyelv megváltoztatása a gyermek számára megoldhatatlan problémát okoz?	276
Gyermekem iskolai kudarcainak hátterében állhat-e a kétnyelvűség?	278
A kétnyelvűek jobb nyelvtanulók, mint az egynyelvűek?	280
Hogyan segítek a gyermekemnek az iskolai házi feladatokkal, ha a tannyelv eltér a családban használt nyelvtől?	282
Hogyan tanuljon meg a gyermekem két (vagy több) nyelven olvasni?	284
Mikor és mit kezdjen el a gyermek olvasni tanulni?	287
Mennyi ideig tart, amíg a gyermekem a második nyelvéen is megtanul olvasni?	290
Az olvasástaniítás főbb módszerei latin betűs írásmód esetében	291
Nehéz lesz a gyermekemnek két nyelven írni?	292
Hogyan tanul meg a gyermekem magyarul írni-olvasni, ha külföldön élünk?	294
Beszélgetés Mentsik Szilviával a Bécsben működő AMAPED iskola vezetőjével	297
5. Problémák	303
Okozhat-e beszéd- és nyelvi fejlődési zavarokat a kétnyelvűség?	305
Okozhat-e dadogást a kétnyelvűség?	307
Kétnyelvű gyermekemnek logopédiai terápiára van szüksége. Melyik nyelven kezdje meg a kezelést?	308
Gyermekem beszédhibás. Van-e hatása a logopédiai kezelésnek a nem kezelt nyelvre is?	310
Szüneteltessük-e gyermekünk egyik nyelvének használatát a terápiás kezelés ideje alatt?	311
Gyermekem diszlexiás. Egy vagy két nyelven tanuljon meg írni-olvasni?	313
A gyermekem siket. Célszerű őt a jelnyelvre megtanítani?	315

Néhány tény a siketekkel és a jelnyelvvvel kapcsolatban	316
A két- és többnyelvűséggel kapcsolatos leggyakoribb tévhitek	316

MELLÉKLETEK

Két- és többnyelvű élethelyzetek (interjúk)	319
1. Alfredo és Helena:	321
„Ahogy múlnak az évek, mindkét gyerek kimondottan büszke lett rá, hogy félig kubai”	
2. Anna és Georg:	324
„Úgy érzem, mintha szélmalomharc lenne”	
3. Andrea és David:	327
„Nem tudom, hogy mit tegyek annak érdekében, hogy a kecske is jól lakjon, és a káposzta is megmaradjon”	
4. Dorina és Tamás:	332
„Többször felmerült, hogy érdemes-e ennyi pénzt és energiát befektetni a gyerek nyelvtudásába”	
5. Csilla és Timothy:	334
„Az angol nyelv és az angolszász kultúra nem igazán van jelen a családjuk mindennapjaiban. Valami miatt a férjem számára ez nem olyan fontos”	
6. Éva és Bernard:	338
„Az eszperantó behálózta az életünket”	
7. Alexandra és Ali:	340
„Amikor muszáj változtatni”: háromnyelvűségből az egynyelvűség felé... aztán vissza	
8. Borbála és Tibor:	342
„Nem azért beszélünk az egyik vagy másik nyelven, mert az kényelmes, hanem azért beszélünk magyarul, mert magyarok vagyunk”	
9. Magdolna és Dieter:	344
„Állítólag magyarban és németben is van akcentusom, nem beszélem hibátlanul egyiket sem”	
10. Gergő:	347
„17 évesen kerültem Kanadába”	
11. Daniela:	350
„Hazaköltöztünk”	
12. Emese és Dániel:	352
„20 év kanadai élet után három gyerekkel visszaköltöztünk Magyarországra”	
13. Krist:	356
„Az én történetemnek az a lényege, hogy én ilyen „haza-érzetet” nem érzek”	
14. Ivett és Jack:	359
„Erősen kell koncentrálni arra, hogy a magyar megmaradjon külföldi környezetben”	

15. Manuela és Sándor:	361
„Az emberek azt hiszik, ha a Magyarországon élő családban az egyik szülő német, és beszélnek németül is, akkor a gyerek perfekt lesz. Ez persze egyáltalán nem igaz.”	
16. Mariann:	364
„Ma már nem hagynám olyan könnyen eltéríteni magam” – a magyar, mint „nagyanya nyelv”	
17. Nóra és Akram:	366
“A családi konszenzus hiánya és hét (!) nyelvet ismerő kamaszlányok”	
18. István:	369
“Elhatároztam, hogy a lányaimmal csak németül beszélek”	
19. Eszter és Hendrik:	372
„Nálunk a magyarul nem tudó német férjem szól rá a kicsi lányunkra, hogy „Rosali, mit der Mama auf ungarisch!”	
20. Tanja:	375
“Azzal nem is foglalkoztunk, hogy milyen nyelven beszélünk”	
21. Vanda és Henrik:	377
“Fiaink nyelvtudása négy (és fél) nyelven túlszárnyalja minden előzetes elvárásunkat”	
FELHASZNÁLT IRODALOM	381
Néhány hasznos honlap és blog	394